

Nr 81.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergens egendom å Spetsbergen; given Stockholms slott den 26 januari 1934.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Fritjof Ekman.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 januari 1934.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden UNDÉN, SCHLYTER, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON, VENNERSTRÖM, LEO, EKMAN, SKÖLD.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Ekman, anför efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet:

Med en till mig ställd, den 23 november 1933 dagtecknad skrivelse har styrelsen för Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen överlämnat avskrift av ett mellan bolaget och Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S upprättat köpekontrakt, avseende försäljning av det svenska bolagets egendom på Spetsbergen till nämnda norska företag för en köpesumma av 1,000,000 norska kronor.

Beträffande statens engagemang i de bolag, som bildats för bevarande i svensk ägo av de i svenska händer befintliga stenkolstillgångarna å Spetsbergen, samt de skäl, som föranlett statens åtgärder i sådant syfte, får jag hänvisa till de vid propositionerna nr 195 till 1926 års riksdag och nr 58 till 1928 års riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden. Här torde emellertid böra erinras om följande.

Sedan 1921 års riksdag under utgifter för kapitalökning, att utgå av lånemedel, anvisat dels å tilläggsstat för samma år ett reservationsanslag å 1,250,000 kronor och dels å extra stat för år 1922 ett reservationsanslag å 750,000 kronor, att av Kungl. Maj:t användas för teckning och likvidering av aktier i det bolag, som vore avsett att bildas för övertagande av den av aktiebolaget Spetsbergens svenska kolfält bedrivna rörelsen, bemyndigade Kungl. Maj:t den 29 juni 1921 och den 13 januari 1922 riksgäldskontoret att med användande av ifrågavarande anslag erlægga likvid för av staten i Svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen tecknade aktier å tillhoppa 2,000,000 kronor.

I skrivelse den 6 juni 1923 (nr 319) anmälde riksdagen, att riksdagen ej mindre medgivit, att Svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen finge under vissa närmare angivna villkor av statsmedel beviljas ett lån av 1,500,000 kronor, att utgå med 1,000,000 kronor den 1 juli 1923 och 500,000 kronor den 1 juli 1924, än även för beredande av nämnda statslån såsom anslag å riksstaten för budgetåret 1923/1924 bland utgifter för kapitalökning under rubriken låneunderstöd anvisat 1,000,000 kronor att utgå av lånemedel. Den 4 mars 1924 anmälde riksdagen, att återstoden av berörda lån eller 500,000 kronor anvisats å riksstaten för budgetåret 1924/1925 att likaledes under utgifter för kapitalökning utgå av lånemedel. Nämnda lån blevo till bolaget utbetalade vid de avsedda tidpunkterna.

Kungl. Maj:t beviljade därefter, den 7 augusti 1925, bolaget under vissa villkor ett lån å 200,000 kronor, löpande med 6 procent ränta, och anbefalldes statskontoret att av det å riksstaten utom huvudtitlarna uppförda extra förslagsanslaget till oförutsedda utgifter till bolaget utbetala ifrågavarande lånebelopp.

Under år 1926 trädde Svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen i likvidation.

Med bifall till förut nämnda proposition nr 58 till 1928 års riksdag bemyndigade samma års riksdag Kungl. Maj:t att för fortsatt bevarande i svensk ägo av sistnämnda bolags tillgångar låta teckna aktier till ett belopp av intill 450,000 kronor i ett tillämnat nytt aktiebolag med ändamål att övertaga berörda tillgångar samt att lämna medgivande för det nya bolaget att mot vederbörlig förskrivning övertaga det belopp, som vid utdelning i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen omnämnd utdelningsplan kunde tillkomma staten såsom fordringsägare hos Svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen i likvidation. Vidare medgav riksdagen, att ett å riksstaten för budgetåret 1926/1927 anvisat reservationsanslag å 105,000 kronor till åtgärder för avvecklande av statens engagemang i detta bolag finge anlitas för likvidering av aktier i det nya bolaget, samt anvisade för sistberörda ändamål å riksstaten för budgetåret 1928/1929 bland utgifter för kapitalökning ett reservationsanslag å 345,000 kronor, att utgå av andra statsinkomster än lånemedel.

Till grund för den i propositionen gjorda och av riksdagen bifallna hemställan låg ett efter utredning och förhandlingar med likvidatorerna i likvidationsbolaget upprättat förslag, enligt vilket det nya bolaget skulle övertaga likvidationsbolagets tillgångar för en köpeskilling av 850,000 kronor att erläggas den 30 april 1928. Likvidationsbolagets skulder beräknades vid denna tidpunkt utgöra — fränsett aktiekapitalet 5,000,000 kronor — 3,890,466 kronor 42 öre, därav 2,376,470 kronor 38 öre till svenska staten. I sistnämnda summa ingingo statslånen av 1923 och 1924 jämte oguldna räntor 1,750,000 kronor, en järnvägsstyrelsens fordran jämte oguldna räntor 394,270 kronor 38 öre samt statslånet av 1925 jämte oguldna räntor 232,200 kronor.

Av köpeskillingen, 850,000 kronor, skulle staten enligt en uppgjord utdelningsplan bekomma omkring 500,000 kronor. Denna del av köpeskillingen skulle av det nya bolaget övertagas såsom lån mot vederbörlig förskrivning, varigenom det belopp, som det nya bolaget behövde disponera för köpeskillingens erläggande, minskades till 350,000 kronor. Då emellertid utöver denna kapitalinsats erfordrades medel för bestridande av bolagets utgifter under de närmaste fem åren till ett beräknat belopp av 100,000 kronor, borde staten teckna aktier intill ett belopp av 450,000 kronor i det nya bolaget.

Den 27 april 1928 registrerades det nya bolaget, Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen. I bolaget tecknade staten och erlade likvid för 4,496 aktier för en summa av 449,600 kronor, medan de fyra återstående aktierna tecknades av fyra enskilda personer.

I utdelning å statens fordringar hos likvidationsbolaget beräknades: å lånet av 1925 232,200 kronor, å lånen av 1923 och 1924 229,869 kronor 50 öre samt å järnvägsstyrelsens fordran 51,789 kronor eller tillhoppa 513,858 kronor 50 öre. Ifrågavarande utdelningar övertogs jämlikt 1928 års riksdags nämnda medgivande såsom räntefria lån av Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen.

Beträffande kolbrytningen och verksamheten i övrigt vid ifrågavarande gruvanläggningar för tiden intill sistnämnda bolags bildande finnas redogörelser i de av mig förut åberopade utdragen av statsrådsprotokollet över handelsärenden. Därav framgår, bland annat, att efter år 1925 någon stenkol icke brutits utan verksamheten begränsats till erforderlig vakthållning vid anläggningarna och utförande av nödiga reparationsarbeten, samt att norska regeringen den 29 augusti 1927 i enlighet med bestämmelserna i Spetsbergstraktaten den 9 februari 1920 utfärdat »hjemmelsdokument» å de båda områden, beträffande vilka de svenska anspråken slutligen vidhållits, det ena omkring Braganzabukten och den inre delen av Lågfjorden (betecknat »Matr.n:o 12, löpen:o 1 Indre Lågfjord») samt det andra omkring Ebbadalen (betecknat »Matr.n:o 28, löpen:o 1 Indre Billefjord»).

I fråga om Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergens verksamhet har verkställande direktören i bolaget kommerserådet K. Sidenvall i en den 9 januari 1934 dagtecknad promemoria anført bland annat följande:

Bolaget hade den 28 april 1928 träffat avtal om förvärv av nyssnämnda båda områden å Spetsbergen med all därå befintlig fast och lös egendom. Köpet vore lagfaret i Tromsø. Ansökan om anvisande av 5 utmål vid Sveagruvan hade den 17 augusti 1933 av bolaget ingivits till bergmästaren för Svalbard och därav föranledd utmålsförrättning torde komma att hållas sommaren 1934. Någon kolbrytning hade icke förekommit efter bolagets övertagande av gruvan. Till förhindrande av skadegörelse på byggnader och anläggningar hade vakthållning vid Sveagruvan varit anordnad varje år under seglationsperioden. Därvid hade även nödig tillsyn och underhåll av byggnaderna kunnat utföras, så att dessa genomgående vore i fullt användbart skick.

Beträffande bolagets ekonomiska ställning ber jag att få hänvisa till nedanstående vid ordinarie bolagsstämma med aktieägarna i bolaget den 22 april 1933 godkända vinst- och förlusträkning samt balansräkning per den 31 december 1932, det sista räkenskapsår för vilket förvaltningsberättelse föreligger:

Vinst- och förlusträkning.

Balanserad förlust	24,148: 56	Räntor	3,465: 98
Allmänna omkostnader		Förlust:	
i Sverige	3,924: 01	Från tidigare år ...	24,148: 56
Omkostnader i Norge	589: 50	Årets	3,970: 58
» vid Svea-			28,119: 09
gruvan	2,922: 95		
	7,436: 46		
	Kronor 31,585: 02		Kronor 31,585: 02

Balansräkning.

Aktiva:		Passiva:	
Fastigheter	700,000: —	Aktiekapital	450,000: —
Maskiner, inventarier och förråd	149,769: 64	Lån	513,858: 56
Diverse personer	58: 59	Diverse personer	1,430: 07
Banktillgodohavanden	87,340: 92		
Kassa	—: 88		
Förlust			
Balanserad:			
1928 års	7,172: 62		
1929 »	5,143: 11		
1930 »	5,447: 71		
1931 »	6,385: 12		
24,148: 56			
Årets	3,970: 58		
	28,119: 09		
	Kronor 965,288: 57		Kronor 965,288: 57

I den av styrelsen för *Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen* ingivna framställningen om försäljning av bolagets egendom har styrelsen till en början anfört följande:

Vid de tillfällen, då statsmakterna lämnat sitt stöd åt det av svenska intressenter igångsatta kolbrytningsföretaget på Spetsbergen, syntes det avgörande skälet hava varit vikten för landet att kunna förfoga över ifrågasvarande fyndigheter. Betydelsen därav hade emellertid från skilda håll

ifrågasatts, och röster hade tid efter annan höjts för avveckling av statens intressen i företaget. Även för dem, som vid en viss tidpunkt arbetat för statens ingripande, hade en sådan inställning icke varit främmande. Så hade t. ex. dåvarande chefen för handelsdepartementet till statsrådsprotokollet den 25 februari 1926 (proposition nr 195) anfört, att, utom vissa omständigheter, vilka syntes honom tala för statens övertagande av företaget, det förtjänade framhållas, att staten genom övertagande av företaget finge möjlighet att välja en lämpligare tidpunkt än den dåvarande för affärens avveckling, därest det framdeles icke längre skulle anses önskvärt, att företaget stannade i statens ägo.

Styrelsen ansåge, att den nuvarande tidpunkten vore lämplig för en avveckling av affären, därest sådan skulle befinnas önskvärd. Styrelsen hade vid flera tillfällen under de gångna åren förhandlat med olika spekulanter om en utarrendering av Sveagruvan och även om försäljning av densamma, men dessa underhandlingar hade icke förrän nu lett till något resultat, som kunnat underställas statsmakternas prövning.

Ett återupptagande av stenkolsbrytningen på Spetsbergen för svensk räkning syntes icke kunna ifrågasättas nu eller inom en nära framtid. Genom elektrifieringsarbetena på de järnvägslinjer, där spetsbergskol i större utsträckning kommit till användning, hade betydelsen för Sveriges statsbanor av denna gruva såsom kolreserv i hög grad avtagit. Efter det utmålsförrättning hållits och denna vunnit laga kraft, nalkades tiden, då bolaget för bevarande av sina rättigheter vid Sveagruvan måste fullgöra vissa försvarsarbeten. Denna skyldighet inträdde sannolikt år 1940 och kostnaden för arbetena hade beräknats till minst 35,000 kronor, möjligen 50,000 kronor årligen. Medel till bestridande av dessa kostnader funnes icke, utan arbetenas utförande måste bli beroende av för ändamålet särskilt anvisade anslag.

Styrelsen har därefter uttalat, att de faktorer, som tidigare framhållits såsom stöd för bibehållande av äganderätten till dessa koltillgångar, uppenbarligen förlorat i betydelse och att styrelsen kommit till den uppfattningen, att övervägande skäl nu talade för en försäljning. Då den avtalade köpskillingen syntes vara tillfredsställande, finge styrelsen därför hemställa, att departementschefen ville giva statens ombud vid en blivande bolagsstämma, där frågan om försäljning kunde komma att behandlas, i uppdrag att biträda beslut om försäljning av bolagets tillgångar på Spetsbergen och om godkännande av det föreliggande köpekontraktet.

Enligt ifrågavarande i Oslo den 11 november 1933 upprättade *köpekontrakt*, vilket torde få såsom bilaga fogas till dagens protokoll, omfattar försäljningen all Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergen tillhörig egendom å Spetsbergen av såväl fast som lös beskaffenhet i det skick, vari den nu befinner sig. Därjämte är köparen berättigad att av bolagets arkiv erhålla vad som kan vara till nytta för den framtida driften.

Av köpesumman, en miljon norska kronor, skola 200,000 kronor betalas vid köpebrevets utfärdande och resterande 800,000 kronor, för vilket belopp *säkerhet* skall utgöras av första inteckning i de försälda områdena, erläggas med 100,000 kronor årligen under 8 år. Den första av dessa avbetalningar

skall erläggas ett år efter egendomens övertagande av köparen. Köparen äger dock rätt att när som helst inbetala ogulden del av köpesumman. Å den resterade delen av köpesumman skall gäldas 4 procent ränta.

Köpeavtalets giltighet är beroende av vederbörande statsmaktens och bolagsstämors godkännande. Vad säljaren angår, bör godkännandet hava skett före den 1 april 1934. Det norska bolaget skall senast inom en månad efter sådant godkännande hava inhämtat de norska statsmakternas godkännande av köpet och omedelbart därefter förelägga köpeavtalet sin bolagsstämma till godkännande. Föreligger icke avgörande i saken från de norska statsmakternas sida före stortingets avslutande år 1934, upphör avtalet att gälla.

Egendomen övertages av köparen och köpebrev utfärdas en månad efter avhållandet av den bolagsstämma med det norska bolagets aktieägare, varå köpet godkänts. Samtliga inkomster och utgifter rörande egendomen fördelas mellan säljare och köpare med hänsyn till dagen för tillträdet. De med köpets avslutande förbundna kostnaderna skola gäldas av köparen ensam.

Över den av bolagsstyrelsen gjorda framställningen hava järnvägsstyrelsen den 3, kommerskollegium den 8 och statskontoret den 13 januari 1934 avgivit infordrade utlåtanden.

Järnvägsstyrelsen har förklarat sig, med hänsyn till de intressen styrelsen har att bevaka, icke hava något att erinra mot den föreslagna försäljningen.

Kommerskollegium har ansett sig icke hava anledning att med hänsyn till det svenska näringslivets intressen göra någon erinran mot en försäljning.

Statskontoret har uttalat, att, då de skäl bolagets styrelse anfört för sitt ställningstagande synts ämbetsverket övertygande och, såvitt ämbetsverket kunde bedöma, den avtalade köpeskillingen under föreliggande omständigheter måste anses vara av beskaffenhet att kunna godtagas, ämbetsverket för sin del finge förordna den av styrelsen gjorda framställningen.

Med hänsyn till de i bolagsstyrelsens ifrågavarande skrivelse framhållna omständigheter finner jag, i likhet med de i ärendet hörda ämbetsverken, betänkligheter numera icke möta mot försäljning av bolagets egendom å Spetsbergen.

Mot det föreliggande köpeavtalet har jag icke någon erinran att framställa. Den avtalade köpeskillingen synes mig under förhandenvarande omständigheter kunna godtagas.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte i proposition föreslå riksdagen

att förklara, att riksdagen icke har något att erinra mot en försäljning av Nya svenska stenkolsaktiebolaget Spetsbergens egendom å Spetsbergen för en köpesumma av 1,000,000 norska kronor samt på de i föreliggande köpekontrakt i övrigt angivna villkor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Maj:t Konungen bifall samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
N. Tolstoy.

Bilaga.

Kjöpekontrakt.

Mellem Nya Svenska Stenkolsaktiebolaget Spetsbergen ved dets styre (nedenfor kalt Selgeren) og Store Norske Spitsbergen Kulkompani A/S ved dets styre (nedenfor kalt Kjøperen) er inngått sådan overenskomst:

1.

Selgeren overdrar til Kjøperen alle sine eiendommer på Spitsbergen, nemlig:

Matr. no. 12, löpeno. 1 Indre Lågfjord,

» » 28, » 1 Indre Billefjord

med samtlige på disse opførte bygninger og anlegg av enhver art, löst og fast maskineri, inventar, redskaper og alt tilbehör forövrig, derunder mulige beholdninger av enhver sort, alt således som det nu forefinnes på Spitsbergen og eies av Selgeren. Videre skal Kjøperen være berettiget til av Selgerens arkiv i Sverige og på Spitsbergen at få utlevert hvad der kan være Kjøperen til nytte for den fremtidige drift av eiendommene.

2.

Kjøperen betaler herfor en kjøpesum av n. kr. 1,000,000.00 — en million kroner, som avgjøres på følgende måte:

- a) Kontant ved skjøtets utstedelse kr. 200,000.00
b) og resten ved utstedelse til Selgeren av en 1ste prioritets pantobligasjon i det solgte, stor » 800,000.00
vilken obligasjon avdras med kr. 100,000.00 pr. år, første avdrag at erlegge ett år efter overtagelsen.

Tilsammen: kr.1,000,000.00

Samtidig med de årlige avdrag betales 4 % rente av den resterende del av kjøpesummen.

Kjøperen har adgang til nårsomhelst at betale den gjenstående rest av kjøpesummen.

3.

Salget og kjøpet er for begge parter vedkommende avhengig av statsmaktens tilslutning og betinget av godkjenning av selskapenes generalforsamlinger.

For Selgerens vedkommende må sådan godkjenning søkes innhentet innen 1 april 1934 og meddeles Kjøperen.

Kjøperen skal senest innen en måned efter sådan godkjenning søke innhentet de norske statsmakters avgjørelse og umiddelbart derefter forelegge kjøpet for generalforsamlingen til godkjenning. Foreligger ikke sådan avgjørelse fra statsmaktens side innen Stortingssesjonens slutning 1934 er nærværende overenskomst bortfalt.

Partene vil holde hinannen underrettet om det standpunkt deres respektive regjeringer tar til saken.

4.

Eiendommene overtas og skjøtet utferdiges 1 — en — måned efter avholdelsen av den generalforsamling i Kjøperens selskap, hvori kjøpet godkjennes. Samtlige inntekter og utgifter vedrørende eiendommene fordeles mellom Selger og Kjøper pr. overtagelsesdagen.

5.

De med handelens fullbyrdelse forbundne omkostninger bæres av Kjøperen.

Denne kontrakt er underskrevet i 2 eksemplarer.

Oslo den 11 november 1933.

Nya Svenska Stenkolsaktiebolaget
Spetsbergen
KARL SIDENVALL.

Store Norske Spitsbergen
Kulkompani Aktieselskab
JOHAN ANKER.

Morten Lind.